

۲۰۱۵/۰۳/۱۹

عزیز کهگدای

نوروز در افغانستان بعد از اسلام

برای تعیین تضییقات زمان، بشر اولین بار از خود طبیعت استفاده نموده، روزهای سال، ماه و شبانه روز، از روی عوامل طبیعی اندازه گیری شده است. علاوه بر آن محاسبات دیگری نیز وجود داشته که برخی از آنها در ادوار مختلف بوجود آمده است که در هر زمان و هر دوران نزد هر ملت وضع مخصوصی داشته است.

نوروز یا نوکروز به « پهلوی » و نوروز به « دری » که اعراب هم نوروز یا نیروز می گفتند، از بزرگترین اعیاد مردم خراسان در اوایل اسلام بود که از روز اول ماه اول سال شمسی یعنی تحویل آفتاب به برج حمل « بره » آغاز می یافت.

اساساً آریانیان قدیم در سال دو فصل، سرما و گرما داشتند که تقسیم سال به چهار فصل بسانتر بوجود آمد. به موجب اوستا فصل سرما، ده ماه و فصل گرما، دوماه بود ولی بعداً تابستان ۷ ماه و زمستان ۵ ماه گردید. از آغاز فصل گرما، جشن نوروز و از شروع فصل سرما جشن مهرگان برگزار میگردد که اولین در ماه حمل و اعتدال ربیعی « آغاز بهار » و دومین در ماه میزان و اعتدال خریفی « آغاز خزان » واقع است که این دو جشن بعد از اسلام نیز عملی شده است.

به نوشته البیرونی پنج روز اول ماه فروردین نوروز « عامه »، و روز ششم نوروز بزرگ یا نوروز « خاصه » بود و در صبح نوروز مردم به یکدیگر آب می پاشیدند و شکر را هدیه میدادند. امرای اسلامی به مناسبت نوروز هدایا می پذیرفتند و رسم شاهان خراسان این بود که در روز اول حمل خلعت های بهار و تابستانی را بر سواران خویش بخشش میکردند.

البیرونی علاوه میدارد: نوروز نخستین روز از فروردین ماه « حمل » است از اینرو آنرا آغاز سال و نوروز یاد کرده اند و چنین عقیده است که « اهورامزدا » بمعنی « خدای فرارسی قدیم » جهان آفرینش را در ۳۶۵ روز و در ۶ بار ایجاد کرد و هر دفعه آنرا جشن میگرفتند، پیروان زردشت بنام گاهنبار « در پهلوی گاهنبار بود که گاس - گاه - و بار از اوستا بمعنی سال است » پیروان زردشتی با این نام ۶ جشن در مواقع مختلف سال داشتند که به عقیده ایشان گویا خداوند در این ۶ روز کائنات را آفریده است، بدین ترتیب ۶ گاهنبار که هر یک پنج روز بود در طول سال مدت سی روز عید گرفته میشد و این رسم از عصر اوستایی تا قرون نخستین اسلامی دوام داشت و شهرت این اعیاد ششگانه نزد مسلمانان و اعراب بدرجه شهرت داشت که در هر دوزبان تازی و دری جزو ادب گردید و مردم آنرا بطور عید و روزهای شادمانی می شناختند.

مورخ معروف کشور ابوسعید عبدالحی گردیزی در زین الاخبار خود درباره میگوید: این روز را نوروز گویند زیرا که سر سال باشد، شب با روز برابر باشد و آفتاب از روزنها بگذرد و رسم مغان اندر روزگار پادشاهی ایشان چنان بودی که خراجها اندرین روز افتتاح کردند.

عید نوروز را به دو عید تقسیم کرده اند، نوروز عامه و نوروز خاصه، مؤلف برهان قاطع میگوید: نوروز عامه، روز اول فروردین ماه « حمل » است که آمدن آفتاب به نقطه اول حمل بوده، اول بهار است و نوروز خاصه که روز ۶ حمل است و در آنروز جمشید بر تخت نشست و خاصان را طلبید و رسم نیکو گذاشت و گفت: خداوند شما را خلق کرده است بایست که غسل کنید و به شکر و عبادت خداوند مشغول شوید.

بنابران گفته های افسانوی مؤرخان درباره پیدایش عید نوروز فراوان است و از آنها چنین برمی آید که عید نوروز قدامت تاریخی داشته و گذشت زمان نتوانسته آنرا از بین ببرد.

د پاپو شمیره: له ۱ تر ۲

افغان جرمن آنلاين په درنېنت تاسو همکاري ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړيکه ټينگه کړئ maqalat@afghan-german.de

پاڼه: دليکني دليکنيزي بني پاڼوالي د ليکوال په غاړه ده، هيله من يو خپله ليکنه له راليرلو مخکي په خيږ و لولي

نوروز از زمانه های بسیار قدیم در سرزمین آریانا روز اول حمل و آغاز بهار را با برگزاری مراسم خاص جشن گرفته و آن را فال نیک میگرقتند. در بسیاری از شهرهای افغانستان مانند مزار شریف، کابل « زیارت سخی »، هرات و غیره جشن ها برگزار میشود. در مزار شریف که بنام میله گل سرخ شهرت دارد هزاران زایران آن زیارتگاه و علاقه مندان نوروز از نواحی مختلف افغانستان و حتی کشورهای همسایه به مزار شریف می آیند.

در زمان سلطان سنجر شایع شد که مزار حضرت علی « رض » در قریه خواجه خیران ولایت بلخ پیداشده است و در ۸۸۵ق در عصر سلطان حسین بایقرا در همان جاه بالای مرقد حضرت علی «رض» کنبد بزرگی آباد و به مزار شریف یادکرد.

در باره وجود مرقد مبارک شاه اولیا، تاریخچه مزار شریف از طرف مرحوم حافظ نورمحمد کهگدای مورخ کشور با مراجعه به منبع و اسناد تاریخی که اکثر نسخ، قلمی و کتبی اند با دلایل موثق نوشته و در ۱۳۲۶ش « ۶۷ سال قبل » در مطبوعه کابل به طبع رسیده است و در همان سال بروز افراشتن جنده مزار شریف توسط سردار محمد نعیم خان وزیر معارف وقت به حصار توزیع گردید.

از زمان پیدایش مرقد مبارک که در مزار شریف همه ساله مراسم جشن نوروزی و میله گل سرخ با وجود همه ناملایمات، جنگها و اتفاقات فراوان تاریخی و سیاسی برگزار شده است.

بعضی وسائل دیگر برای مراسم نوروز، از کشورهای دیگر آورده شده است مثلاً دیگ فلزی بزرگ که در آرامگاه حضرت شاه ولایت « رض » موجود است، در سمرقند ساخته شده، در ۱۰۵۰ق به روضه شریف آورده شده است، کذا چوب پایه جنده مبارک در ۱۲۸۸ق توسط محمد علم خان در وقت امیر شیر علیخان از جنگلهای سمت شمال دریای آمور آورده شده و هنوز هم مورد استفاده قرار دارد.

لازم بیاد آوریست که سابقاً تقویم سال توسط محمد ابراهیم قندهاری منجم کشور استخراج و با خط عالی عزیزالدین و کیلی پولزایی خطاط ۷ قلمی وطن مزین میشد و هر سال را بنام یک حیوان پیدا کرده بخط درشت در تقویم درج میگردد. ترکان « ابیعوری » برای هر سال نام حیوانی را نهاده بودند که بعداً افغانها، ایرانی ها و تاجکها به تدریج از آنها استفاده کردند.

نام حیوانات عبارتند از: ۱- موش، ۲- گاو، ۳- پلنگ، ۴- خرگوش، ۵- نهنگ، ۶- مار، ۷- اسب، ۸- گوسفند، ۹- میمون، ۱۰- مرغ، ۱۱- سگ.

برای تشخیص اینکه هر سال با کدام یک از این نامها مطابقت دارد، چنین محاسبه می شود: از سال شمسی عدد ۶ را کم میکنند و حاصل را بر ۱۲ تقسیم کرده، عدد باقیمانده را که حتماً کمتر از ۱۲ است در نظر میگیرند و از شماره یک که از موش آغاز میشود، بلترتیب نام هر حیوانیکه با عدد باقیمانده مطابقت کرد، همان حیوان نام سال مذکور میباشد.

یعنی: $1394 - 6 = 1388$ تقسیم $12 = 115$ باقیمانده عدد ۸ است که در شمارش حیوانات هشتمین حیوان « گوسفند » است.

سال شمسی ۳۶۵ روز، ۵ ساعت، ۴۸ دقیقه و $45/97$ ثانیه حساب شده است، مخصوص کلدانیان بود که از تمدنهای قدیمی بشمار میرود، مصری ها از روی طغیان دریای نیل فصل را مشخص میکردند، سپس بابلی ها فصول را به ۱۲ ماه قسمت کرده اند و بوجود آوردن هفته به ۷ روز را به فنیقی ها نسبت میدهند. سال قمری را سال هلالی نیز می گفتند که یکسال قمری 354 روز ۸ ساعت، ۴۸ دقیقه و $34/7$ ثانیه میباشد « طول سال قمری متوسط در تغییر است »، بنابراین تقویم هجری شمسی از دقیق ترین و مناسب ترین تقویم های جهان است.

پایان

_____ افغانستان بعد از اسلام .- تاریخ بیهقی .- اطلاعات عمومی پیام

د پانو شمیره: له ۲ تر ۲

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته راښوئې. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینگه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنی د لیکنیزې ښې پازوالې د لیکوال په غاړه ده، هیله من یو خپله لیکنه له رالیولو مخکې په څیر و لولئ